

1945, 5. únor. Košice. — Zápis z 3. zasedání předsednictva delegace SNR pro osvobozené území,¹ ve kterém bylo rozhodnuto o organizaci a zásadách činnosti delegace a dalších centrálních úřadů a o závažných vojenských otázkách.

Prítomní: Dr. Vavro Šrobár, Ján Ursíny, Laco Novomeský, Dr. Michal Falfan.

Poslanec Ursíny nadhadzuje otázku, že pre schvaľovanie noriem zásadného významu treba určiť sbor, nahradzujúci plénum Slovenskej národnej rady. Navrhuje, aby tento sbor pozostával z členov delegácie vyslanej z B. Bystrice na oslobodené územie,² i z delegácie vyslanej do Londýna,³ ku ktorým budú príbraní členovia Slovenskej národnej rady prichodiaci z ostatného oslobodeného územia do Košíc. Pri tejto príležitosti vzhľadom k tomu, že zatiaľ prichádzajú len členovia demokratického bloku, prehlasuje, že demokratický blok trvá na bystrickej línii, t. j. nestojí na princípe hlasovania, ale dohody.

V ďalšej debata bola prijatá nasledovná organizácia delegácie:

I. Predsedníctvo delegácie SNR, ktoré sa skladá z týchto pánov:

Dr. Vavro Šrobár, Laco Novomeský, Ján Ursíny, Dr. Ján Púll.

1. Predsedníctvo delegácie vykonáva všetku pôsobnosť SNR podľa § 1 nariadenia SNR č. 1 z roku 1944, prenesenú nariadením č. 40 na predsedníctvo Slovenskej národnej rady.⁴

2. Predsedníctvo delegácie podpisuje všetky nariadenia a vyhlášky ako aj všetky rozhodnutia zásadného významu.

II. Delegácia Slovenskej národnej rady pre oslobodené územie, ktorá sa skladá z týchto členov: Dr. Vavro Šrobár, Laco Novomeský, Ján Ursíny, Dr. Ján Púll, Dr. Peter Zaťko, Dr. Jozef Šoltész, Tomáš Tvarožek, Dr. Ivan Štefánik, Dr. Michal Falfan, Dr. Felix Vašečka a ďalší členovia SNR, ktorí sa prihlásia.

Delegácia je sborom, zastupujúcim plénum Slovenskej národnej rady a prejednáva všetky nariadenia a vyhlášky.

III. Sbor povereníkov skladá sa z vedúcich jednotlivých povereníctiev. Prejednáva jednotlivé opatrenia a činnosť povereníctiev. Vykonáva predbežne aj pôsobnosť legislatívneho sboru. Za účelom kontroly noriem po legislatívnej stránke bude zriadený pri predsedníctve delegácie SNR legislatívny odbor, v ktorom budú pracovať Dr. Pietor a Dr. Hanes.

Bolo dohodnuté, že delegácia prevezme bystrickú terminológiu pomenovania jednotlivých rezortov povereníctvami, aby nebolo treba meniť dekret o zriadení povereníctiev.

Jednotlivé povereníctva budú sa nazývať nasledovne:

I. Povereníctvo pre organizáciu demokratickej správy vnútornej. II. Povereníctvo pre priemysel, obchod a zásobovanie. III. Povereníctvo pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu. IV. Povereníctvo pre financie. V. Povereníctvo pre školstvo a osvetu. VI. Povereníctvo pre sociálnu starostlivosť a zdravotníctvo. VII. Povereníctvo pre dopravu a verejné práce. VIII. Povereníctvo pre pravosúdie.

Predbežne povereníctvo pre priemysel a obchod a povereníctvo pre zásobovanie, ďalej povereníctvo pre soc. starostlivosť a povereníctvo pre zdravotníctvo i povereníctvo pre dopravu a povereníctvo pre verejné práce ostávajú slúčené v jedno povereníctvo a v prípade potreby budú tieto rozdelené.

Predsedníctvo sa usnáša na tom, že pravidelné schôdzky povereníkov sa budú konať dvakrát týždenne a síce v útorok a v piatok o 16. hodine.

¹ Tzv. delegace SNR pro osvobozené území přesídlila do Košic dne 1. února 1945. Nepočtené spisy delegace (ASNR Bratislava) začínají tímto datem. Zápis z 1. a 2. zasedání delegace se nezachovaly, ze zápisu o 3. zasedání je však zřejmé, že činnost delegace mezi 1. a 5. 2. 1945 byla pouze provizorní. Nejvýznamnějším činem delegace v prvních dnech února 1945 bylo vydání manifestu SNR (dokument č. 156).

² Slo o dr. V. Šrobára a dr. J. Púlla, srv. pozn. č. 4 k dokumentu č. 87 a pozn. č. 6 k příloze II/B.

³ Tj. L. Novomeského a J. Ursínyho, viz pozn. k dokumentu č. 84.

⁴ Viz dokument č. 89.

Predsedníctvo sa bude schádzať na porady denne o 17. hodine.

Čo sa týka k zápisnici priloženého listu generála Svobodu ohľadne povolania dôstojníkov z povolania a v zálohe do činnej služby vojenskej,⁵ predsedníctvo prijalo názor L. Novomeského, aby tento bol vzatý na vedomie s tým, že by bolo žiaduce, aby vojsko vo styku s SNR používalo jazyk slovenský a ďalej, aby sa Sbor čs. armády obracal na národne výbory prostredníctvom SNR.

Ďalej v súvislosti s riešením vojenských otázok bolo rozhodnuté predložiť sboru povereníkov alebo plénu SNR návrh, ktorý vypracoval generál Píka na základe rozhovorov o vojenských veciach v Moskve,⁶ s tým, aby ho Slovenská národná rada prevzala za svoj. Tento návrh by sa potom poslal generálovi Svobodovi so žiadosťou, aby podľa týchto zásad postupoval pri organizovaní armády formujúcej sa zo slovenských brancov.⁷ Bolo dohodnuté, že plk. Vesel bude vyslaný s týmto listom ku Sboru s príkazom, aby bol nápomocný pri uskutočňovaní tejto veci. Súčasne bude pri Sboře zriadená proverovacia komisia dôstojníkov slovenskej armády, ktorí majú byť prevzatí do čs. armády. Plk. Vesel bude menovaný členom tejto komisie. Konečné rozhodnutí o prevzatí slov. dôstojníkov do čs. armády prináleží však Slovenskej národnej rade.⁸

Vzhľadom na to, že na základe návrhu, ktorý dal posl. Ursíny generálovi Mechlisovi, front nadhadzuje myšlienku predať prvých vinníkov slovenským orgánom, bolo rozhodnuté poveriť Povereníctvo pre pravosúdie vypracovaním návrhu na organizovanie ľudového súdництва a požiadať vojenský soviet o predanie vinníkov slovenským súdom. Aby mohla byť zistená vina týchto ľudí, treba čo najrýchlejšie zorganizovať bezpečnostnú službu, ktorá ich vyšetrí. Bolo rozhodnuté poveriť čet. Borovského organizovaním bezpečnosti na oslobodenom území.

V otázke ustanovenia vyšetrojúcej komisie pre prípady hromadných vražd v Košiciach⁹ bolo rozhodnuté zostaviť komisiu nasledovne: Dr. Harčár, msgr. Hála, kpt. Žuffa, Dr. Štefánik. Predsedníctvo je toho názoru, že by bolo dobre pribrať do komisie lekára, ktorý mŕtvoľy prezeral, i keď je maďarskej národnosti. Publicistickým zhodnotením bude poverená Eva Outratová.

Čo sa týka „veliteľstva oslobodeného územia“ pri Úrade vládneho delegáta,¹⁰ predsedníctvo rozhodlo sa požiadať vládneho delegáta, ministra Nemca, o rozpustenie „VOÚ“, nakoľko podľa smluvy má byť pri jeho úrade len vojenská misia a nijaké „veliteľstvo oslobodeného územia“. Súčasne SNR požiada o to, aby personál pre vojenskú misiu nepotrebný bol ihneď odvelený k Sboru čs. armády.

Schôdzka predsedníctva skončila o 12. hodine.

Dr. Vavro Šrobár

Laco Novomeský

Zapísala: Púllová

Ján Ursíny

Dr. Michal Falfan.

ASNR Bratislava. Zápisnice zo zasadnutí predsedníctva SNR, zápis z 3. zasadnutí predsedníctva delegace SNR pro osvobozené území. Orig.

⁵ Slo o přepis, který přetiskujeme jako dokument č. 150.

⁶ Viz dokument č. 105.

⁷ Tyto zásady byly uplatněny při organizaci a výcviku 4. čs. brigády 1. čs. sboru (viz Za svobodu Československa, III. díl, str. 376—382).

⁸ Srv. pozdější nařízení předsednictva SNR č. 8/1945 Sb. n. SNR ze 6. 3. 1945 o přijímání důstojníků, rotmistrů a poddůstojníků do čs. branné moci.

⁹ Na počátku ledna 1945 dovršili maďarští fašisté své zločiny v Košicích tím, že oběsili 13 vlastenců přímo v ulicích města a větší počet obětí zavraždili v tahanovském lese u Košic.

¹⁰ VOÚ — velitelství osvobozeného území bylo zřízeno rozkazem presidenta Beneše z 12. 6. 1944 (VHA Praha, MNO-Londýn, I. odbor, Západ I/1/6/2). Velitelem osvobozeného území byl jmenován náčelník vojenské kanceláře presidenta republiky div. generál A. Hasal-Nižborský, který odcestoval z Londýna spolu s delegací čs. vlády pro osvobozené území koncem srpna 1944 [srv. pozn. č. 1 k dokumentu č. 82]. Zřízení VOÚ bylo v rozporu s ustanoveními čs.-sovětské dohody o správě osvobozeného území z 8. 5. 1944 (dokument č. 20) a také jeho předpokládaná a pozdější i faktická činnost na území osvobozené Zakarpatské republiky — budování týlové